

Peter Bierl

Samoupravljanje bedom

Levi reformisti tržišne ekonomije i zeleni anarhisti u potrazi za stranputicama izlaska iz krize

U kriznim vremenima različite doktrine spasa doživljavaju konjunkturu. U ovom trenutku postoji konsenzus u pogledu pretpostavke, da krivicu za svetsku ekonomsku krizu poslednjih godina snose berze i banke. Na toj tački predlozi koji dolaze iz levog i zelenog spektra, a koji ciljaju na uspostavljanje tržišne privrede sa etičkim bankama, povezuju se upravo sa idejama pristalice Zilvija Gezela (Silvio Gesell)¹. Pri tome, teze o nekakvom od stvarnosti odvojenom, beskrupulozno-nezasitom finansijskom sektoru, koji parazitira na poštenoj »realnoj ekonomiji«, neverovatno podsećaju na nacističke predstave o produktivnom i parazitsko-razbojničkom kapitalu. Šta je tu sve sraslo jedno sa drugim, pokazuju neki javni događaji održani u proleće ove godine.

Zilvio Gezel je još pre 100 godina tvrdio da finansijski moćnici preko kamata ucenjuju poštene radnike i preduzetnike. Elementi njegovog učenja nalaze se danas i u Transition-Town pokretu, kod pristalice *Osnovnog prihoda*², u Piratskoj partiji, kao i kod raznih spiritualnih eko-feministkinja, hrišćanskih dobrotvora i anarho-individualista. Upravo se ideja o oslobađanju od kamatnog ropstva nalazi u osnovi brojnih inicijativa za uspostavljanje pravedne razmene i uvođenje regionalnog novca.

U januaru je minhenski ogranak grupe Attac organizovao svoju »zimsku školu« pod nazivom *Drugačiji finansijski poredak je moguć*. Konferenciju je moderirala Renate Boerger (Renate Börger), koja je poznata kao pristalica Gezelovih ideja. Izlagač je bio i Harald Bender, koji je izneo optužbe na račun »permanentnog transfera iz produktivnih u neproduktivne i prevarantske sektore jednog parazitskog globalnog finansijskog sistema«. Bender je član uprave »Akademije solidarne ekonomije«, koja je »kritički orijentisana prema kamatama« i nalazi se u vezi sa gezelijanskom organizacijom »Hrišćani za pravedni privredni poredak« (CGW), koja je takođe i organizacija-članica koalicije Attac. Jedan od referenata je bio i Verner Rigemer (Werner Rügemer), nekadašnji član Nemačke komunističke partije (DKP), a sada član naučnog saveta Attac-a, koji je izvornu lenjinističku tezu o državno-monopolističkom kapitalizmu, u kojem nekolicina velikih koncerna diriguju državom i privredom, razvio u jednu političku demonologiju, u kojoj bankari i političari figuriraju kao veliki prevaranti.

---

¹ Zilvio Gezel (1862-1930) je malo poznati nemački reakcionar i desničarski kritičar kapitalizma, čije ideje, međutim, imaju velik broj sledbenika u svim delovima političkog spektra u Nemačkoj. O njegovim idejama i njihovoj raširenosti upravo je autor ovog teksta, Peter Birl, nedavno objavio knjigu *Schwundgeld, Freiwirtschaft und Rassenwahn. Kapitalismuskritik von rechts: Der Fall Silvio Gesell* (prim.prev.).

² Osnovni prihod (Grundeinkommen) je jedan intrigantni i izuzetno sporni koncept. Njime se predviđa ukidanje svih vrsta socijalne pomoći i drugih državnih davanja i subvencija, a umesto toga bi se uveli jednaki mesečni prihodi za sve građane, bez obzira na to da li su zaposleni ili ne, a koji bi se finansirali iz pojačanog oporezivanja potrošnje. Više informacija o ovoj temi moguće je, između ostalog, naći i na: <http://www.grundeinkommen.de> i <http://www.rosalux.de/publication/38693/grundeinkommen.html> (prim.prev.).

U februaru je »Emancipatorna levica«, jedna frakcija Partije levice (Die Linke), organizovala u Berlinu konferenciju o anarhizmu. Kao izlagači su nastupili sledbenici onih političkih tradicija, koje se oslanjaju na Gezela, antisemitu Prudona, kao i na individualistu Maksa Štirnera, čije teze o bezgraničnom egoizmu u sebi imaju određene protofašističke tendencije. Takav tip anarhista odbacuje bilo kakvu antikapitalističku i socijalističku orijentaciju. Činjenice o tome su prikrivene na taj način, što se govori – kao što je nekad govorio i Ludvig Erhard, ministar privrede iz redova CDU – o tržišnoj privredi, na način koji u levom spektru uživa sve veću popularnost: Zara Vagenkneht (Sahra Wagenknecht), jedna od vodećih političarki Partije Levica, koristi za koncept socijalno regulisane tržišne privrede pojam »kreativnog socijalizma«, dok se David Graeber, omiljeni anarhista građanskih feljtona, zalaže za tržišnu privredu oslobođenu uticaja države. Pri tome tržište znači sve veću produkciju razmenskih vrednosti, a sa time i konkurenciju, novac i eksploataciju radne snage. Najkasnije od kako je tržišna ekonomija ušla u period industrijalizacije, uvećanje profita, akumulacija kapitala i uništavanje prirode u velikom stilu su postali neizbežni. Jedna supsistencijalna privreda koju čine samostalni i samodovoljni seljaci i zanatlije može se, u najboljem slučaju, uspostaviti tek nakon opšteg sloma moderne civilizacije. Pitanje, zašto na ovoj levičarskoj konferenciji (čiji je naslov bio »Moć bez vlasti«) nisu nastupili neki predstavnici anarho-kolektivističkih ili anarho-komunističkih grupa, kao što su anarhosindikati FAU ili asocijacija IWW, ostalo je bez odgovora. Julija Bonk (Julia Bonk), savezna portparolka »Emancipatorne levice«, nalazila se na bolovanju, kako nam je saopšteno iz njene kancelarije.

Tako je kod »Emancipatorne levice« nastupilo desno krilo anarhista, među ostalima i Bernd Kramer, iz izdavačke kuće Karin-Kramer-Verlag, kao i Jochen Knoblauch (Jochen Knoblauch), koji je držao uvodno izlaganje. Knoblauch je bio jedan od osnivača časopisa *Espero*, koji od 1990-ih zastupa gezelijanske teze, kako u formi tekstova različitih ekspanenata gezelijanske misli, tako i u vidu preštampanja radova svog učitelja, na primer, predgovora za njegov roman *Razgrađena država* iz 1927. godine, u kojem se opisuje idealno društvo, u kojem vlada arbitrarno pravo jačeg i gde žene začinju decu sa »biološki vrednim« muškarcima. Osim toga, Knoblauch je suizdavač publikacije *Anarhizam 2.0* iz 2009. godine, u kojoj se promovise nekakva slobodna privreda, a levičarski elementi anarhizma se odbacuju kao fundamentalistički i prevaziđeni.

Jedan od autora iz časopisa *Espero* je i Klaus Šmit (Klaus Schmitt), koji potpuno otvoreno zastupa Gezelove socijaldarvinističke i rasno-higijenske pozicije, često se pri tome oslanja na teze nacističkog biologa Konrada Lorenca (Konrad Lorenz) i propagira jednu vrstu »samovoljno izabrane« eugenike. Treba da shvatimo da je »preko zaštitnog prostora kulture isključen proces selekcije, tako da mutacije sa dugoročnim posledicama vode ka pretežno negativnim izmenama ljudske prirode: pojavama pripitomljavanja«, kako to piše Šmit u svojoj knjizi *Zilvio Gezel – anarhistički »Marks«?*, koji je objavila upravo izdavačka kuća Karin-Kramer-Verlag.

Stara je biologistička teza, da tržišna privreda odgovara egoističnoj ljudskoj prirodi i da uspešno objedinjava različite grupe. To objašnjava zašto je Mihael Šmit-Zalomon (Michael Schmidt-Salomon), predsednik navodno prema religiji kritičke fondacije Đordano-Bruno-Štiftung (Giordano-Bruno-Stiftung),

nastupao sredinom marta na kongresu »Moć, novac, smisao« zajedno sa antropozofima³. Organizator događaja bila je gezelijanska grupa Global Change Now (GCN), a na njemu je nastupala sva stara garda pristalica gezelijanske slobodne privrede, kao i predstavnici različitih ekoloških i etičkih banaka, političari iz redova Zelenih kao što su Antje Folmer (Antje Vollmer), Berbel Hoen (Bärbel Höhn) i Sven Giegold, nekadašnji član Attac-a, zatim Herta Dojbler-Gmelin (Herta Däubler-Gmelin), bivša ministarka pravde iz SPD-a, Feliks Koeln (Felix Coeln) predstavnik Piratske partije i kelske inicijative Grundeinkommen, ali i Frank Šefler (Frank Schäffler), poslanik saveznog parlamenta iz redova Liberalne partije (FDP), koji zastupa jednu mančestersku verziju kapitalizma i redovno piše za desničarski list *Eigentümlich frei*. Naravno, zajedno sa njim tu je i Niko Paeh (Nico Paech), profesor ekonomije, član naučnog saveta Attac-a, koji je postao poznat u debati o privredi izvan koncepta permanentnog rasta, koji zastupa koncept supsistencijalne privrede, pravedne razmene i regionalnog novca, te pledira za »odbacivanje balasta blagostanja«.

Antropozofi su bili zastupljeni u vidu predstavnika GLS banke i u liku Tomasa Majera (Thomas Mayer), člana uprave udruženja građana *Više demokratije* (Mehr Demokratie e.V.), jedne organizacije za koju odlučujuću ulogu igraju narodni referendum. Pod naslovom »Volja naroda«, Majer je na tu temu objavio i jedan članak u ekstremno desničarskom nedeljniku *Junge Freiheit*. Isti taj Majer je u Minhenu, zajedno sa konzervativnim udruženjem ÖDP i fašističkim Savezom slobodnih građana (BFB) organizovao građansku inicijativu za »spasavanje grada iz pada u dugove«.

Ranije spomenuti Šmit-Zalomon se u svom izlaganju pretežno oslanjao na sociobiologiju, jedno rasističko učenje iz sedamdesetih godina, po kojem je borba za opstanak osnovni životni princip. Konkurentska borba prisiljava na sve veću produktivnost i na taj način povećava blagostanje, piše Šmit-Zalomon. U osnovi je »tržišni princip retko nešto više od prenošenja pravila evolucije na ekonomske odnose među ljudima« i zato je Adam Smit »tržišni model sa potpunim pravom nazvao jednom vrstom prirodnog načina privređivanja«.

Takve teze ideološki i praktično doprinose uspostavljanju jednog *zelenog* kapitalizma, koji podređivanje i eksploataciju ljudi i prirode samo intenzivira, i u kojem se aprecijacija neiskorišćenih resursa nastavlja, dok socijalna razgradnja, kao i siromašenje i isključivanje sve većeg broja ljudi uzimaju sve više maha. Upravo koncepti pravedne razmene i regionalnog novca omogućavaju organizovanje i rafiniranje samoupravljanja bedom u jedan supsistencijalni, ekološki održivi privredni model.

Izvor: Peter Bierl, „Elendsselbstverwaltung“, *KONKRET*, 4/2013, 26.

---

³ Antropozofija je religiozno-mistično učenje austrijskog mističara Rudolfa Štajnera, koje je bilo vrlo popularno početkom XX veka, a naročito između dva svetska rata (uključujući i Jugoslaviju). U Nemačkoj i Švajcarskoj njegovo učenje i danas ima brojne pristalice, koje se prema njegovim principima upravljaju ne samo u privatnom životu, već i u svojim poslovnim aktivnostima. Najpoznatiji primeri takve primene antropozofskih principa su takozvane »etičke banke« (GLS Bank, Freie Gemeinschaftsbank itd.) i tzv. Waldorf-škole (prim.prev.).